

שו"ת שואל ומשיב (ח"א סי' מ"ד)

[השאלה] ודרך אגב אסמוך בזה מ"ש אודות הסכמות וגזירות שגוזרין הרבנים על הדפסות והמדפיסים פורצים בה ואמרת לבאר ואכתוב בזה מה שהשבתי להרב החריף מוה' שמואל וואלדבערג נ"י אבד"ק זאלקווא והקרייז ביום א' וישלח תרכ"א י"א כסליו וז"ל מכתבו הגיעני ואשר פסק בדבר אשר תבע ר' א"י מדפיס מלבוב את ר' יוסף הירש באלאבאן מק' בדבר הדפסת השי"ע יו"ד עם הפמ"ג וחוו"ת דעת ופתחי תשובה שמדפיס ר' יוסף צבי שלא יוכל ר' א"י למחות וע"ד הפמ"ג תלוי באם רי"צ יש לו הורמנא מה בדינא דמלכותא אז דדמ"ד ואם לא ובא כעת לבאר טעמו והנה החל ע"ד הפמ"ג שטען רא"י שקנה הזכות מאת המחבר וע"ז השיב מעלתו שמה מכר ראשון לשני כל זכות שיבא לידו וכאן המחבר עצמו אין לו כח וזכות בזה מאחר שבהדפסה ראשונה שנת תקצ"ו לא נזכר שום איסור ואם היה נזכר איסור היה אפשר לדון שיש איסור עד כלות זמן שגבל ואף לאחר שנמכר הספרים אבל אם לא נזכר שום זמן אין מקום לאיסור כלל והביא הך דשו"ת רמ"א י' שהטעמים שם לא שייכי כאן שהרי כבר מכר ספריו וגם אין הספרים שויים שהמחבר הדפיס ש"ע קטנים עם בה"ט ופ"ת וזה הדפיס גדולים ואיש שיש לו השי"ע גדולים לא ירצה לקנות השי"ע הגדולים בשביל הוספת הפ"ת לבד ולא ברי היזיקא ובפרט שכבר מכר המחבר הספרים ואין לחלק בין מדפיס ספר שכבר נדפס בין הדפסת ספר חדש.

[התשובה] והנה כל דבריו תמוהים **ז"ה ודאי** שספר חדש שמדפיס מחבר וזכה שדבריו מתקבלים ע"פ תבל פשיטא שיש לו זכות בזה לעולם, **והרי בלא"ה** אם מדפיסים או מחדשים איזה מלאכה אינו רשאי אחר לעשות בלא רשותו והרי נודע שרי אברהם יעקב מהרובשוב שעשה החשבון במאשין כל ימיו קבל שכרו מהקיר"ה בווארשא ולא יהא תורה שלימה שלנו כשיחה בטילה שלהם וזה דבר שהשכל מכחישו, **ומעשים בכל יום** שהמדפיס חבור יש לו ולב"כ זכות וזה איזה שבועות שהמדפיס מהלבארשטאט רצה להדפיס ים התלמוד ומפ"ה שנית ושאל רשיון ממני ומגיסי הגאון נ"י, ואם יאמר ששם לא מוזכר זמן מוגבל הנה בצ"ח שנדפס בזאלקווא ע"י ר' שלמה רבין שטיין נדפס שם שנדפס בהרשאת בני הגאון הצ"ח **והרי שם לא גזרו איסור כלל ואפ"ה** לא חפץ להדפיס בלתי רשות **שהוא איסור גמור**.

ומה שנמצא בספרים שהמחבר מדפיס וגוזרים עד זמן מוגבל לאו משום שאין לו כח לאסור עולמית ז"א **דבשלו אדם רשאי לגזור** שלא ידפיסו עולמית בלתי רשותו או ב"כ רק שאדרבא המחבר בעצמו רוצה שידפיסו ספריו אחר שיוכה למכור ספריו ומבקש שיפוצו דבריו ע"פ תבל אבל אם באמת מחבר ספר הנצרך כעין ספר פ"ת שרבו הקונים מפני שהוא מלוקט מהרבה ספרים והמורים צריכים לו כי אתו כ"ע ושיילי בקצורו פשיטא שיש כח בידו.

ומ"ש שהמחבר לא כתב איסור הנה אף אם לא הי' כתוב איסור הי' **אסור להשיג גבולן** אבל באמת במדינת רוסיה איסור וחרם וקונס אסור להזכיר ולא ישמע על פינו כי מצד הממשלה אין כח בידם לגזור אף לבקש **ומה"ט לא נאמר שום איסור** וגם במדינתנו יש חק בהדפסה מבלי להדפיס מצד חוקי הממשלה ומה כח ב"ד יפה כ"א יעשו דרך בקשה ואף אם נמצא לפעמים גזרה וחרם הנה המלכות של חסד הם כמתעלמים ולפעמים כשהמדפיסים מערערים ענש יענשו **לכך לא נכתב בתורת גזרה בלי דרך בקשה** ובש"ס דפוס שרנצקא נמצא מהקיר"ה גזרה והסכמה שלא ישנו בכולם **ומצד הדין ד"ת אסור להשיג הגבול**.

ומ"ש מעלתו עוד שגם בלא מכר ספריו, כל שהוא ממדינה למדינה אין איסור [כמ"ש הגאון מוה' דוד שליט ז"ל על ספר לבושי שרד יו"ד שנדפס בריבשוב שנת תקע"ט הנה לא צריך לחפש אחרי הסכמת רד"ש ז"ל וכבר נדפס הסכמת כנסת יחזקאל שנת תצ"ד על הדפסת ש"ס וכן כתב דו"ז הגאון בעל ישועת יעקב על הדפסת ש"ס בוויין שנת תקס"ו שמדינה למדינה אין רשות] ושם טעם ברור משום שאין אפשרות להביא ממדינה למדינה מצד איסור שחקק קיר"ה ואם כן לכך מותר להדפיס **אך כ"ז אם מדפיסים ספר שנדפס כבר אבל מחבר לעצמו בכחו למחות על כל העולם**, ומה שרמו מעלתו **שאם בפירוש גזרו על כל העולם** יש כח ביד הרבנים נורמו לשו"ת מיוחסות לרמב"ן שנדפס הסכמה מהגאון מוה' רצ"ה ז"ל וגם ספר פרי תואר שנדפס בהסכמת הגאון בעל ישועת יעקב]. והנה **לדעתי זה א"י** ובאמת אם היה אחד מדפיס במדינה אחרת לא היה כח בידם למחות [ואולי היה אז נקל להביא ממדינה למדינה ול"ש הטעם אבל כל שאסור ממדינה למדינה מצד חק הקיר"ה פשיטא שאין חשש כמ"ש בעל כנסיי ובעל ישועת יעקב ז"ל בעצמו ואחריו מלאנו כ"פ וכתבנו כן]. והנה בהדפסת ש"ס ווילנא ומדפיסי סלאוויטא הרעישו העולם נמצא בכרך שבת הסכמת הגאון מוה'רמ"ס ז"ל וכתב שבשנת תקפ"ג כתב הגאון מוה'ר"ם בנעט ז"ל להגאון מוה'רמ"ס ז"ל שלדעתו **לא מצא שום איסור לעכב למדפיס אחר בפרט בהדפסת לא חדש** ואין כח ביד שום רב ומורה

[1MS]Comment: קובע מתחילה שיש למחבר זכות לעכב לעולם, ולא רק עד שימכור מה שכבר הדפיס, אמנם לא ביאר כאן טעם וגדר זכות זה.

[2MS]Comment: מביא סמך לסברתו מד"מ במילי דעלמא, ושהשכל מחייב כן גם לגבי תורה.

[3MS]Comment: מביא עוד סמך לסברתו שיש איסור בדבר ממנהג הנהוג בעולם התורה.

[4MS]Comment: כאן מבואר שיש איסור בלי גזרת נה"ש. וראה להלן דמ' דתלוי בזה, וצ"ע.

[5MS]Comment: כאן מדגיש הגזרה.

[6MS]Comment: כאן משמע שהאיסור הוא בגדר "השגת גבול".

[7MS]Comment: משמע שמבלי לגזור נה"ש א"א לאמר שום איסור – ולא ניתן להכריז שיש להמחבר בעלות בהדפסה ושלאחרים היא גזלה.

[8MS]Comment: כתוב עוד הפעם שהאיסור הוא בגדר "השגת גבול".

[9MS]Comment: נפק"מ שני' בין מדפיס למחבר - לענין לאסור ההדפסה אף במדינות אחרות שא"א להראשון להביא לשם מה שכבר הדפיס כאן. [וזה נוסף לנפק"מ שביאר לעיל שיש כח להמחבר לאסור הדפסה אחרת לעולם, ואילו למדפיס אין אוסרים אלא עד שימכור מה שהדפיס לראשונה.]

[10MS]Comment: משמע שאף בחיבור חדש לא מצאו מהר"ם בנעט והחת"ס שום איסור מן הדין, ושארין איסור אלא משעם גזרת נה"ש או תקנת הקדמונים על הדפסת ספרים.

שו"ת שואל ומשיב (ח"א סי' מ"ד)

לגזור על מדינה אחרת כמ"ש בשו"ת הריב"ש והשיב הגאון מוהרמ"ס כי זה נעשה למען לא יתבטל מלאכת הדפוס. והנה מזה מבואר שאם מצד חוקי המדינה א"א להביא למדינה אחרת א"כ מה כח ב"ד יפה וא"א לגזור על מדינה אחרת דלא שייך טעם דנעילת דלת. אמנם כ"ז באם מדפיסים דבר שכבר נדפס אבל במה שמדפיס מחבר לעצמו יש כח בידו בעצמו לגזור על כל העולם וכן מצינו בהקדמת הפלאה ז"ל שגזר בעצמו על כל מדפיסים שלא ידפיסו בלתי רשותו ומה שהמחבר נוטל הסכמות הוא על גוף הספר אם ראוי הוא לאדפוסו אדרא. ודרך אגב מזכירים המשך שנים שהמחבר בעצמו רוצה שאח"כ ידפיסו ספרו שנית.

[11MS]Comment: מ' שכח המחבר לאסור על כל העולם הוא ע"י גזרת נה"ש, ולא בלאו הכי.

[12MS]Comment: כאן מ' הכי ביותר, שהרי ההפלאה לא אסר הדפסת ספרו אלא בכח גזרה.

ומ"ש שאין ספק שהגאונים שנתנו הסכמה לרי"א שנת הרח"י על יו"ד היה טעם שבביל זה שממדינה למדינה אין איסור הנה המסכימים בעוה"ר אינם משגיחים רק להרבות כבודם וע"ז אני קורא ומרגלא בפומי שבוה יפול מאמר אשרינו שאנו מסכימים ומחריבים שאינם שמים על לב זכות והכח בהסכמה. והנה מ"ש מע"ל שגם בהסכמתי לא נזכר שום איסור רק שאני מבקש שלא ידפיסו שנית הנה כבר כתבתי כי אין כח בידיו רק לבקש מאמר התורה שלא ישנו גבול.

[13MS]Comment: מבאר עוד הפעם שהאיסור הוא מטעם השגת גבול וילא מטעם גזלה.

וגם מ"ש שאפי' אם היה נזכר בפירוש הסכמה באיסור בכ"ז כל שלא נכתב שלא ידפיסו בלי גירעון ותוספת ונכלל להדפיס שלא יהיה כמתכונתו ממש הנה דבר זה מביא לידי גיחוך וניזיל בטר טעמא שאחר שכל הסכמה היא רק משום נעילת דלת בפני עושי עולה שלא יהיו שלוחי מצוה ניוקין ואם יהיה מותר כשיחסר דבר אחד מה הועילו חכמים בתקנתם וזה יבא לידי היזק רב עד"מ כשידפיס בלי חוות דעת יגיע לזה נזק רב בהדפסת יו"ד הגדול שעלה להוצאה מרובה ובכל כה"ג אמרינן דדברים שבלב הוו דברים כל שהן דברים שבלב ובלב כל אדם כמ"ש הר"ן גבי שטר מברחת ומהר"ט בתשובותיו.

[14MS]Comment: "כל הסכמה" מ' לכאן אפי' על חיבור חדש, ואסור רק משום השגת גבול, אבל אפשר שהכוונה רק על המדפיס שאינו מחדש.

מהקדמת הפלאה לספרו [שציטט השו"מ]

... ולהיות כי לא רציתי ליטריח רבות הגאונים הגדולים אשר בארץ בדבר הסכמות ושמתות על כן הנני גוזר בעצמי בגזירת נח"ש שלא ירים איש את ידו להדפיס חיבורי הן כולו הן מקצתו הן קונטרס אחרון בלתי ידיעתי ורשותי, ולשומע יונעם.

[15MS]Comment: כאן אסור המחבר עצמו על אחרים לא מטעם בעלות וגזלה אלא מכח הגזרה.

שו"ת בית יצחק (יו"ד ח"ב סי' ע"ה)

וראיתא להגאון מלבוב בשו"מ שהאריך בזה ופשיטא דיה דאסור להדפיס אף בלי הסכמה וחרם רבנן אף שמכר ספריו ... ויש לו זכות עולמית, ואחר מחכמתי אינני רואה ראיה לזה, דאף שהתורה דיליה מ"מ כיון שנתן ללמוד או מכר ספריו ודאי בעין יפה נתן ... ומהאי טעמא לוקחין הסכמה וגוזרין שלא ידפיסו כמתכונתו עד משך שנים. ומה שכי' דאם מחדשים איזה מלאכה אינו רשאי אחר לעשות כמתכונתו בלי רשותו, לא יהא תורה שלנו כשיחה בטילה שלהם, דזה אינו דהתורה נאמר מה אני בחנם, ואין התורה קרדום לחתוך בה, וגם בכלי מלאכה אם אין לו רשיון מהמלכות ששייך לו הזכות לעולם לא אדע איסור שאחר לא יעשה כמתכונתו. ואף דפרושי דברי סופרים מותר ליטול שכר כמבואר ברמ"א סי' רמ"ו, ג"כ רק שכר בטלה, אבל שיקח עבור זכותו מבלי טורח – מי התיר. ואף אם נאמר שמותר, אבל לאסור להדפיס עד שישלם עבור זכותו – מי הוא האוסר, והתורה נמשלה למים לשאוב בלי תשלומין, והרי כל ספרי הגאון מליסא נדפסו הרבה פעמים ונמכרים בזול ולא נדפס רשיון מזרעו, ואילו היה מהצורך ליקח רשיון היו נמכרים ביוקר, על כן צ"ע בהוראתו בזה. אמנם מצד דינא דמלכותא אסור במדינתנו להדפיס ... ועיי' חת"ס סי' מ"ד מבואר ג"כ דכל שהיא תקנה לטובת בעלי אומנים מחויבים להחזיק בדינא דמלכותא, וכ"ש הכא שהיא תקנה לטובת המחברים ... מ"מ להלכה לולא דינא דמלכותא לא היה צריך ליטול רשות מספר הנדפס כבר.

[16MS]Comment: חולק על הנחת השו"מ שכל ענין השגת גבול שייך בהדפסת ספרים, משום שאין דברי תורה ככלי סחורה וניתנין ללמוד בלי תשלום, ולכך הוצרכו לגזרות ההסכמות, ורק לזמן מסויים.

[17MS]Comment: מוסיף החלוק גם לענין מילי דעלמא וסובר שאין הוצר דומה לעני המנקף או למצודות ודג [לכאן כמה"ם בנעט ודלא כהת"ס].

[18MS]Comment: כאן חולק על הנחת השו"מ שנהוג שיש לו זכות עולמית, ומביא דוגמא להיפך.

[19MS]Comment: מסכים שאסור מטעם דד"מ משום שהיא תקנת האומנים והמחברים. [אמנם אפי' דהיינו בעסקי מסחר בשוק דוקא ומשא"כ לענין העתקות פרטיות שלא ע"ל למכור בשוק].

שׁוֹת שׁוֹאֵל וּמְשׁוֹבֵב (ח״א ס״י מ״ד)

הַסְכַּמַּת תְּלִמִּידוֹ שֶׁל הַשׁוֹמֵם לִסְ קִיצוֹר שׁוֹעֵם עִיפֵי הַדִּין לְמַה יֵשׁ לְהַמְחַבֵּר הַכַּח הַזֶּה לְעַצוֹר בְּעַד הַרוּצָה לְהַדְפִּיס חִיבּוּר עוֹה״פ אַחֲרֵי

אִמְנֵם אֹדָה וְלֹא אֲבוֹשׁ כִּי לִפְעִידֵי לֹא אֲדַע עִיפֵי הַדִּין לְמַה יֵשׁ לְהַמְחַבֵּר הַכַּח הַזֶּה לְעַצוֹר בְּעַד הַרוּצָה לְהַדְפִּיס חִיבּוּר עוֹה״פ אַחֲרֵי אֲשֶׁר מִכַּר חִיבּוּרָיו אֲשֶׁר הַדְפִּיס הַמְחַבֵּר בְּפֶעַם הָרִאשׁוֹנָה, וְלֹא יָכוֹל לִידֵי הַפֶּסֶד. וְעַיִן בְּחוּבֵי ס״י רִצ״ב ס״כ וּבִסְמִייעַ וּבִשְׁיִיךְ שֶׁם לְעִנְיַן הָעֵתֶקֶת סְפָרִים שֶׁלֹּא מִדַּעַת בְּעֵלִים דְּשָׂרֵי מִטַּעַם לֹו יָבוּזוּ כו'. וּבִאֲמַת יֵשׁ לְדוֹן בּוֹה אִם הַמְחַבֵּר סְפָרִים לִזְכוֹת הַרְבִּים בְּכֻלָּ לִימוּד הַתּוֹרָה לְרַבִּים וְיִהְיֶה מְחֻיָּב לְהִיטֵל בְּחָנֵם מִשׁוּם מַה אֲנִי בְּחָנֵם כו', אִמְנֵם עֵיקָר מַה שִׁיכּוֹל לְהִנּוֹת הוּא מִשׁוּם שֶׁכֵּר בְּטִלָּה בְּעַד הָעֵת שֶׁעוֹסֵק בְּהַדְפַּסַּת הַחִיבּוּר ... וְכִבֵּר נֹדַע תְּשׁוּבוֹת הַגְּאוּנִים הַמְפּוֹרְסִים נ״נ ... וְהֵאֲרִיכוּ אִזְ הַגְּאוּנִים בְּתְשׁוּבוֹתֵיהֶם שֶׁהַכַּח שִׁישׁ בּוֹה בִּיד הַרְבִּים לְעַצוֹר בְּעַד הַמְדַפְּסִים עוֹה״פ הוּא רַק תִּקְנַת הַקְּדַמוֹנִים לְהַרְבוֹת תּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל עַיִ בְּלִיקוּטֵי שׁוֹיֵת חֲתִי״ס ס״י נ״ז. וְלִפְעִידֵי גַם הַזְכוֹת שִׁישׁ לְהַמְחַבֵּר בְּסִפֵּר שֶׁלֹּא לְהַדְפִּיס בְּלִתֵּי רִשׁוֹתוֹ הוּא גִיכֵּ תִקְנַת הַקְּדַמוֹנִים מִטַּעַם הַנִּי״ל.

[20MS]Comment: מעורר שדין זה אין לו יסוד בהלכה הטעם השגת גבול, משום שאין דב"ת עשויים לשכר אלא ללמוד בחנם, כסברת הבית יצחק.

[21MS]Comment: מסיק שאין למחבר זכות מעיקר הדין, אלא מכה תקנת הקדמונים.

מֵהַסְכַּמַּת בַּעַל הַשׁוֹמֵם עֲצֻמוֹ לִסְ בֵּית יִשְׂרָאֵל חִידוּשִׁים וְתְשׁוּבוֹת מֵהַמְּגִיד מִקְּאֻזְנִיץ ז״ל (שְׁנַת תְּרַל״ה)

... שְׁחַלִּילָה וְחַלִּילָה עַפְיֵי דַתְהִי״ק לְהַשִּׁיג גְּבוּל מֵהַר״ם כִּהֵן הַנִּי״ל [חֲתָן נִכְדוּ, שִׁירָשׁ וְרַכְשׁ לֹו כְּתִיבֵי אֲלוֹן] בְּכֻלָּ אֲשֶׁר הַדְפִּיס עַד הַנָּה אֲשֶׁר יְרוּשָׁת עוֹלָם לֹו וְקִנְיָן כִּסְפוֹ הוּא, גַּם כֻּל הַכְּתִיבֵי שְׁעוּדָם תַּחַת יָדוֹ לְהַדְפִּיס עוֹד, אִין רְשָׁאֵי לְשׁוּם אָדָם לְהַדְפִּיס חוּץ מִיַּדְעָתוֹ עַד עוֹלָם, וּבְעֲצֻמֵי רֵאִיתִי בְּהַקְדַּמַּת ס״ חוֹוֹת דַּעַת הָרִאשׁוֹן שֶׁהַדְפִּיס הַמְחַבֵּר בְּעֲצֻמוֹ שִׁישׁ אִיסוּר וְכו' מִקְּדַמוֹנֵינוּ מֵלְהַדְפִּיס מְחַבֵּר שֶׁל בְּלִתֵּי רִשׁוֹתוֹ אוֹ ב״כ עַד עוֹלָם, וְכִאֲשֶׁר הוּא עַפְיֵי דַתְהִי״ק וְהַחֹק וְהַיּוֹשֵׁר. כִּי בִאֲמַת הוּא אִיסוּר גְּדוֹל אֲשֶׁר גָּבְלוּ וְגִזְרוּ קְדַמוֹנֵינוּ ז״ל בְּאִיסוּר וְכו' עַל זֹאת, כִּמְנַצָּא בְּהַסְכַּמַּת סְפָרִים יִשְׁנִים, וְכַעַת מְחֻק יְנִימוֹס הַמְּדִינָה בְּלִתֵּי רְשָׁאֵי לְהַדְפִּיס מִלַּת זֹאת [ר״ל חֶרֶם], עִכְיִז מוֹטָל דְּבַר זֶה עַל כֻּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, וְמִי לֹא יִירָא מֵהֶם לְעַבּוֹר בְּשֹׂאֵט אֶת אֲשֶׁר קִיַּיְמוּ וְקִבְּלוּ הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַם זֶרַעִם, אִקוּהוּ כִי עוֹד לֹא אֲלַמְּן יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַעֲשֶׂה זֹאת ...

[22MS]Comment: לשיטתו שאיסור לעולם, ומבאר יסודו ע״פ תקנת הקדמונים, ושהעובר פוגע בחכם החכמים, ולא שיש בזה איסור גזלה.

שׁוֹת חֲתָם סוֹפֵר (חו״מ סוֹס״י ע״ט)

... וְאִיכֵּךְ בְּשֹׂאֲרֵי מְדַפְּסֵי כ״ש בְּמִי שֶׁהוֹצִיא דְּבַר חֲדָשׁ וּבְתַנְאֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה חִי תּוֹרָה וּפְסָקֵי הַלְכוֹת שֶׁאִיסוּר לִיטוֹל שֶׁכֵּר וְלִיְהוֹנּוֹת מִמֶּנּוּ בְּעוֹה״ז, אֲבָל מְגִיְהֵי סְפָרִים וּפְסָקֵי טַעֲמֵי דְמוֹת לִיטוֹל עֲלֵיהֶם שֶׁכֵּר וְכוֹנֵן הַחֶכֶם הַשְּׁלֵם מו״ה וּוְאֵלֶּף הַיִּידְנֵהִימֵר שִׁי שְׁנוּדַע לִי מֵהַגְּאוּן מַחְנֶה לֹו ז״ל כִּילָה כְּמָה זְמַנִּים בְּהַגָּהַת הַפִּיּוּטִים וְלִתְרַגְּמָם בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנוּ וְאֲלַמְּלָא הוּא הַפִּיּוּטִים כִּבֵּר נִשְׁתַּקְּעוּ וְלֹא נִאֲמְרוּ בְּדוֹרוֹת הַלְלוּ כִידוּעַ וְהוּא טֵרַח וְקִיבֵץ כְּמָה סְפָרֵי לְמֵאוֹת הַנְּצַרְכֵי לֹזָה הָעַסֵק וְהוֹצִיא מִמּוֹן רַב וְגִאוּנֵינוּ רְבוּתֵינוּ חֲסִידֵי אֲשֶׁכְּנוּ זְצ״ל קִבְּעוּ שֶׁכֵּרוּ לְמִינְקֵט לִי שׁוֹקָא עַל כ״ה שְׁנֵין שֶׁלֹּא יִשְׁיַג אַחַר גְּבוּלוֹ ... וְשֹׂאֲרֵי הַמְדַפְּסִים יִדְפִּיסוּ מַחְזוֹרִים אַחֲרֵים אוֹ סְפָרִים אַחֲרֵי וְלִמָּה יִהְנּוּ בְּמָה שֶׁהַמְצִיא הוּא וְהוֹי״ל כְּצִיד דְּגִים אֲלִיבָא דְר״מ אֲבִינוּ שֶׁל ר״ת בְּתוֹ פִי הָאוּמֵר שֶׁהוּא הַצִּיד גְּרַם קִיבּוּץ הַדְּגִים עַל כֵּן יִרְחִיקוּן שֹׂאֲרֵי הַצִּידִים רְחוּק פְּרִסָּה כְּנ״ל וְהַכָּא נִמִּי דְכוּוֹתֵי.

[23MS]Comment: מבואר שמעיקר הדין אין איסור בהדפסת דב"ת בלי רשות מהמחבר מטעם יורד לאימנותו ועני המנקה בראש הזית, שאין דב"ת עשויים לשבר, ולהכי הוצרכו לתקנת הקדמונים.